

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ศศิพิสุทธิ์ หงษ์สมบัติ^{1*} สุภาวดี อิศณพงษ์² จำรูญ ศิขินารมย์³ พรศักดิ์ พุทธมาตย์⁴
ฝ่ายวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์^{1*234}
อีเมล : malee3000@hotmail.com^{1*}

วันที่รับบทความ 15 ตุลาคม 2562

วันแก้ไขบทความ 30 ตุลาคม 2562

วันที่ตอบรับบทความ 15 พฤศจิกายน 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชน ตำบลบัวทองให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์บริบทชุมชน ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่มูลค่าและระบบตลาด ทำการเก็บข้อมูลโดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการสนทนากลุ่มย่อย 3 ครั้ง ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้จำหน่ายหรือผู้บริโภค และการสนทนากลุ่มร่วมกันทั้ง 3 กลุ่มเพื่อหาข้อสรุป 1 ครั้ง

ผลการวิจัยพบว่า ตำบลบัวทอง มีลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบ ดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง อาชีพหลักคือทำนา อาชีพรอง คือ ปลูกผัก เกษตรผสมผสาน เลี้ยงโค กระบือ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผลิตภัณฑ์ของชุมชน ได้แก่ ผักอินทรีย์ ปุยอินทรีย์ชีวภาพ ผ้าไหม ผ้าด้าย เสื่อกก น้ำผึ้ง และเครื่องประดับ รูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง มี 2 รูปแบบ คือ (1) ตลาดประจำ ได้แก่ (1.1) ร้านขายสินค้าของฝาก ผ้าทอ ของที่ระลึก (1.2) สร้างห้องแถวเช่าพื้นที่ขาย (1.3) ร้านขายพันธุ์ไม้ สินค้าเกษตรอินทรีย์ (2) ตลาดชั่วคราว ได้แก่ (2.1) ตลาดเฉพาะกิจ (Event) เมื่อมีกิจกรรม (2.2) ตลาดนัดให้เอกชนที่มีความเชี่ยวชาญดำเนินการ (2.3) ตลาดนัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนร่วมกันบริหารจัดการ คุณค่าของงานวิจัย ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน และชุมชนได้ประโยชน์ คือ มีการนำรูปแบบมาดำเนินการพัฒนาตลาดชุมชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน การฟื้นฟูตลาดชุมชน ความยั่งยืน

Community Participation in development of Bauthong Tambon Community Market Rehabilitation Model to Sustainable at Bauthong Tambon Muang Burirum, Buri Ram

Sasiphisut Hongsombud^{1*}, Supawadee Isanapong², Jamroon Sikinaram³, Pornsak Putthamat⁴
Research and Development Department, Buriram Community College^{1*,2,3,4}
E – mail : malee3000@hotmail.com^{1*}

Received 15 October 2019

Revised 30 October 2019

Accepted 15 November 2019

Abstract

The purpose of this study was to study community participation in development of Bauthong Tambon community market rehabilitation model to sustainable at Bauthong Tambon Muang Burirum, Buri Ram. Research methodology consisted of 2 phases ; 1) Study and analyze the community context in physical, biological, economic, social and condition of products, production, value chain and market system. Data were collected by collecting secondary data and Indepth interviews 2)The development of Bauthong Tambon communitymarket rehabilitation model to sustainable at Bauthong Tambon Muang Burirum, Buri Ram. Data were collected by 3 sub-focus group consisting of community leader, authority of the Subdistrict Administrative Organization, distributors or consumers and focus group with all 3 groups for 1 conclusion.

The research findings were as follows : Bauthong Tambon have flat lands, Sandy loam with moderate fertility. The main occupation is farming, secondary occupation is planting vegetables, integrating agriculture, raising cows and buffaloes, sericulture. Community products include organic vegetables, bio-organic fertilizer, silk, thread fabric, Reed Mat, honey and ornaments. Bauthong Tambon community market rehabilitation model have 2 model ; 1) Regular market such as (1.1) Souvenir shop (1.2) building a row houses for people to rent space for sale (1.3) Wood shop ,Organic Farming product (2) Temporary markets such as (2.1) Special market (Event) When there are activities (2.2) Flea market by specialized Private to operate (2.3) Flea market by Subdistrict Administrative Organization and communities together to manage. The value of the research be the cause of collaborative learning for Bauthong Tambon community market rehabilitation to sustainable and the community's benefit is apply the model to develop the community market.

Keywords : Community Participation, Community Market Rehabilitation, Sustainable

1. บทนำ

ตลาดชุมชนตำบลบัวทองอดีตเป็นพื้นที่ปลูกต้นยูคาลิปตัส เปิดดำเนินการจำหน่ายสินค้าครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2550 ตลาดเกิดขึ้นเพราะ มีการลงมตร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับองค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง ที่ต้องการสร้างตลาดกลางของตำบลบัวทองขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนตำบลบัวทอง จะได้มีสถานที่จำหน่ายสินค้า โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณโครงการตำบลละ 1 ล้านบาท ช่วงแรกที่ตั้งดำเนินการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารตลาดขึ้น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง เป็นผู้บริหารจัดการตลาด มีการจัดตั้งกฎระเบียบ การจัดเก็บเงิน นอกจากนี้ ยังมอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านจัดหาผลิตภัณฑ์ และหาชาวบ้าน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลบัวทอง มาจำหน่ายสินค้า หลังจากการประกาศหาชาวบ้านจากตำบลบัวทองมาจำหน่ายสินค้าแล้ว ได้มีการประชาสัมพันธ์ทำหนังสือไปยังตำบลใกล้เคียง ที่ประสงค์จะมาจำหน่ายสินค้า ก่อนที่จะเปิดตลาดมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ หลายวิธี เป็นต้นว่า รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ สปอร์ตเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง เสียงตามสายในชุมชน ตลอดจนผ่านทางผู้นำชุมชน โดยการเข้าไปประชุมร่วมกับชาวบ้านในแต่ละชุมชน ตลาดกำหนดเปิดในวันเสาร์และวันอาทิตย์ เปิดได้ประมาณ 3 เดือนก็ปิดตัวลง ตลาดชุมชนตำบลบัวทองเปิดครั้งที่สองในช่วงปีพ.ศ. 2553 การเปิดในครั้งนี้ เนื่องจากมีกระแสข่าวว่าจะมีถนน 4 เลน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง และผู้นำชุมชน คาดการณ์ว่าน่าจะมีรถสัญจรมากขึ้น แต่ในการเปิดครั้งนี้ ดำเนินการได้ไม่ถึงเดือนก็ปิดตัวลง การเปิดครั้งที่ 2 มีสิ่งที่แตกต่างกันจากการเปิดครั้งแรก คือ การประชาสัมพันธ์ แม่ค้าพ่อค้าที่มาจำหน่ายสินค้า และผู้บริโภคที่มาซื้อสินค้า จะมีจำนวนน้อยกว่าการเปิดในครั้งแรก หลังจากนั้นมีการเปิดอีกในครั้งที่สาม ช่วงปี พ.ศ. 2560 โดยครั้งนี้มีการสร้างแผงขายสินค้าติดถนน 4 เลน เปิดได้ประมาณ 1 เดือนก็ปิดตัวลง เนื่องจากเห็นว่าการตั้งแผงขายสินค้าติดถนน ไม่เหมาะสม และเกิดความไม่สวยงาม

สำหรับโอกาสในการพัฒนาตลาดชุมชนตำบลบัวทองนั้น เนื่องจากตลาดชุมชนตำบลบัวทอง เป็นตลาดที่มีพื้นที่ติดกับวิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ อีกทั้งยังเป็นทางผ่านระหว่างตัวเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ กับท่าอากาศยานจังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้จังหวัดบุรีรัมย์ ก็ยังเป็นจังหวัดที่มีการเติบโตด้านการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายหลักที่จะเป็นเมืองกีฬามาตรฐานโลก และในปัจจุบันจังหวัดบุรีรัมย์มีแผนการดำเนินการที่จะทำให้เป็นเมืองสุขภาพ เริ่มมีการรณรงค์ปลูกผักปลอดสารพิษ และจากการที่ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน พบว่าตลาดชุมชนจะเป็นตัวหนึ่งที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนได้ ซึ่งในการพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสมนั้น ควรจะมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนส่วนใหญ่ คือ จะต้องส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. 2556 : 3) ดังนั้นการมีตลาดชุมชนก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งได้ โดยการที่ชุมชนสามารถนำผลิตภัณฑ์ ผลผลิต ของตนเองมาจำหน่ายทำให้เกิดการซื้อขายขึ้นในชุมชน ผลจากการประชุมระดมสมองกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลบัวทอง พบว่าการปิดตัวลงของตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ใน 2 ครั้งที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการดำเนินงานของตลาดชุมชนขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเองและขาดผู้บริโภคที่มาซื้อสินค้า และจากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน จะช่วยเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น เป็นการสร้างฉันทามติ เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ และเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ (อรทัย ก๊กผล. 2549 : 11) ในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมนั้น เป็นการทำงานที่ชุมชนตระหนักในปัญหาของตนเอง มีการปฏิบัติการเป็นกลุ่ม หรือของกลุ่ม (Group action) อันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขา และในขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วย เป็นการระดมทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ นำไปสู่การพึ่งตนเอง ส่งผลให้การพัฒนามีความมั่นคงถาวร และประหยัด เป็นการพัฒนาย่างยั่งยืน (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543 : 138-139 ; จรัส สุวรรณมาลา. 2546 : 1-6 ; ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. 2551 : 39-40 ; เครย์ตัน. 2551 : 21-25)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่งกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มที่สององค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง ที่เป็นเจ้าของตลาดชุมชนตำบลบัวทองโดยตรง กลุ่มที่สาม ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายสินค้า หรือผู้บริโภค ในตลาดชุมชนตำบลบัวทอง

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บริบทชุมชนด้าน กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่มูลค่า และระบบตลาด ในพื้นที่ตำบลบัวทอง

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทองให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย นักวิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชุมชน ตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีระยะการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์บริบทชุมชนด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่มูลค่าและระบบตลาด ในพื้นที่ตำบลบัวทอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจสังคมและสภาพด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่มูลค่าและระบบตลาด ในพื้นที่ตำบลบัวทอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่มูลค่าและระบบตลาด ในพื้นที่ตำบลบัวทอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของข้อความและความชัดเจนของภาษา ใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. 2556 : 50) ได้ค่าความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เริ่มจากการค้นหาตัวอย่างที่ตรงกับประเด็นที่ต้องการ เมื่อได้ข้อมูลจากตัวอย่างแรก จึงสอบถามถึงตัวอย่างถัดไปจากตัวอย่างแรก เกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการ ทำให้ได้ตัวอย่างที่สอง และใช้วิธีเดียวกันนี้เพื่อหาตัวอย่างที่สาม ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว (Data Saturation) วิเคราะห์ข้อมูลโดยสร้างข้อสรุป จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (Credibility) ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสาร และการสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในพื้นที่ตำบลบัวทอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.3 นำข้อสรุปจากการวิจัยระยะที่ 1 ประกอบด้วย (1) บริบทชุมชนด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม (2) ศักยภาพด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่มูลค่า (3) ระบบการตลาด หลังจากนั้นจึงจัดการสนทนากลุ่มย่อย 3 กลุ่ม กลุ่มละ 1 ครั้ง ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง และกลุ่มผู้จำหน่ายสินค้า หรือผู้บริโภค ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กลุ่มละ 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบรายการประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การกำหนดตลาดเป้าหมาย

(STP Marketing) ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) และการบริหารจัดการตลาดชุมชน (Community Market Management) นำแบบรายการประเด็น ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนของภาษา ใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. 2556 : 50) ได้ค่าความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ เพื่อร่างรูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน

3.4 ผู้วิจัยนำผลสรุปจากที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการกำหนดตลาดเป้าหมาย (STP Marketing) ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) และการบริหารจัดการตลาดชุมชน (Community Market Management) เป็นกรอบการวิเคราะห์ หลังจากนั้นจึงจัดการสนทนากลุ่มร่วมกันทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง และกลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าหรือผู้บริโภค กลุ่มละ 5 คน จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อหารูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์บริบทชุมชนด้าน กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพด้านสินค้าผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่มูลค่า และระบบตลาด ในพื้นที่ตำบลบัวทอง

4.1.1 ลักษณะทางกายภาพ ตำบลบัวทองตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2522 ปัจจุบันมีจำนวน 15 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อ โดยทิศเหนือ ติดกับตำบลบ้านด่าน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลปราสาท อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลกลันทา และ ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ดินร่วนปนทราย อุดมสมบูรณ์ปานกลาง มีลำน้ำไหลผ่าน 3 สาย คือ ลำน้ำชุมเห็ด ลำตะโคงและห้วยราช ลักษณะของถนนในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต มีไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้าน ประปา จำนวน 12 แห่ง ได้แก่ ประปาบาดาล 7 แห่ง ประปาผิวดิน 5 แห่ง สระน้ำ 14 แห่ง บ่อโยก 31 แห่ง มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่าน ได้แก่ ลำตะโคง แต่มีการปนเปื้อนของขี้หมูจากฟาร์มหมูในตัวเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในฤดูฝนจะมีน้ำไหลหลากท่วมที่ทำการเกษตร ส่วนในฤดูแล้งน้ำแห้ง



รูปที่ 1 แหล่งน้ำธรรมชาติลำตะโคง

4.1.2 ลักษณะทางชีวภาพ ตำบลบัวทองมีป่าสาธารณะประโยชน์ 2 แห่ง คือ ป่าหนองลุมพุก มีเนื้อที่ 760 ไร่ ปัจจุบันเหลือจริงประมาณ 600 ไร่ และป่าโคกเขา มีพื้นที่ 113 ไร่ สภาพป่าเป็นที่ราบสลับเนิน ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ในป่ามีพันธุ์ไม้มีน่านาชนิด เช่น ไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้มะค่า ไม้แดง ไม้รัง พืชสมุนไพร มะม่วงป่า มะขามป้อม

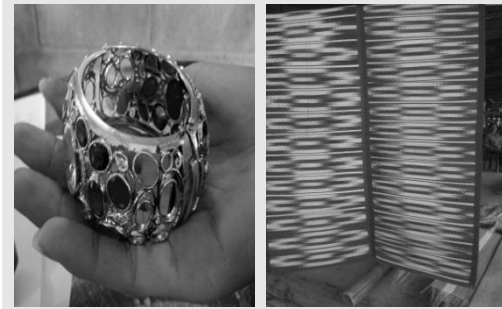
ผักหวาน ดอกกระเจียว เห็ด กระรอก กระแต ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากป่าคือ หาของป่า เก็บเห็ด สมุนไพร เอาไม้ในป่ามาเผาถ่าน ปัจจุบันมีการดูแลป่า คือ การจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ป่าโคกหนองลุมพิกและป่าโคกเขา เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่า และเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ป่าให้กลับคืนสู่ความ สมบูรณ์และเกิดความสมดุลของระบบนิเวศน์

4.1.3 สภาพเศรษฐกิจ ประชาชนบางส่วน ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยเป็นที่ปกหลัก ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งเรื่องแบ่งเขต อาชีพหลัก คือการทำเกษตร ไร่ยะ 80 โดยในช่วงฤดูฝนจะทำนา การทำนา ปัจจุบันทำไม่ยาก เพราะมีเครื่องทุ่นแรง เช่น รถไถ รถเกี่ยวข้าว ทำให้การทำนาใช้เวลาแค่ 1-2 วัน ปัญหาการทำนา คือต้นทุนการผลิตที่เป็น ค่าปุ๋ย ค่าเก็บเกี่ยว จะสูง ราคาข้าวไม่แน่นอน และเสี่ยงกับการเกิดภัยธรรมชาติ เช่นน้ำท่วม ฝนแล้ง โรคระบาด พื้นที่บางส่วนปลูกอ้อย การปลูกอ้อยเองจะมีไม่มากนักส่วนมากจะให้เอกชนมาเช่าไร่ละ 2,500 - 3,000 บาท โดยจ่ายค่าเช่าครั้งละ 3 ปี นอกจากนั้น มีการปลูกมันสำปะหลัง หน่อไม้ฝรั่ง ดอกมะลิ เกษตรผสมผสาน ปลูกผักสวนครัวทั้งอินทรีย์ และอนินทรีย์ ประเภท ตะไคร้ ข่า แตงกวา แตงไทย พักทอง ถั่วฝักยาว มะนาว กล้วย มะม่วง ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม เลี้ยงสัตว์ ประเภท ผึ้ง จิ้งหรีด หมู ไก่บ้าน เป็ด วัว โค กระบือ โดยเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ อาชีพรองจะรับจ้างทั่วไป รับจ้างก่อสร้าง รับจ้างตัดอ้อย รับจ้างขนดิน ทั้งในเมืองบุรีรัมย์ กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ที่เหลือจะมีการทำทอผ้าไหม ทอผ้าด้าย จักสาน จำหน่ายโดยคนนอกชุมชนเข้ามาซื้อ หรือออกขายตามงานต่างๆ และอาชีพค้าขายของชำในหมู่บ้าน ขายหมู ขายผักที่ปลูกเอง ขายของป่า เผาถ่าน ทุกครัวเรือนจะมีหนี้สิน จากกองทุนเงินล้าน กลุ่มอาชีพในชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มทอผ้าด้าย กลุ่มเลี้ยงวัว พื้นบ้าน กลุ่มเกษตรผสมผสานปลอดสารพิษ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

4.1.4 สภาพสังคมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 6,703 คน ชาย 3,324 คน หญิง 3,379 คน มีความหนาแน่น เฉลี่ย 320.24 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ภาษาพูดท้องถิ่นเป็นภาษาเขมร ภาษาไทย ภาษาลาว และภาษาส่วย มีความสัมพันธ์กันแบบปฐมภูมิหรือแบบเครือญาติ มีความเป็นอยู่แบบที่แบบน้อง สถานศึกษามีทั้งสิ้น 4 แห่ง ระดับอนุปริญา 1 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลบัวทอง โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดบ้านสวายสอ โรงเรียนบ้านตะเคียน โรงเรียนบ้านหนองเพชร โรงเรียนวัดบ้านรุน ระดับก่อน ปฐมวัยและปฐมวัย 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบัวทอง 1 แห่ง มีร้านบริการทำผม เสริมสวย 2 แห่ง มีโรงสีข้าวขนาดเล็ก จำนวน 5 แห่ง วัดนธรรมในชุมชน ได้แก่ วงปีพาทย์ที่แสดงตามงานบวช งานศพ ทำขวัญนาค ขวัญงานแต่งงาน งานประจำปี ทั้งงานมงคลและอวมงคล รำนางไข นางปลา เป็นการละเล่นที่ทำช่วงสงกรานต์ ประเพณีแห่นางตานา ช่วงเทศกาลออกพรรษา ประเพณีรำตรด เป็นเอกลักษณ์ของเขมรต่ำ จะมีในงานเทศน์มหาชาติ ประเพณีเช่นไหว้ ศาลตาปู่ศรีอุดม ในเดือน 3 และในเดือน 6 ภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาการทำเกษตรโดยเฉพาะการปลูกพืชอินทรีย์ หมอพื้นบ้าน และขยายพันธ์ ไล่เดือนฝอยในการกำจัดแมลงศัตรูพืช ภูมิปัญญาด้านการจักสานเครื่องใช้จากวัสดุพลาสติก เชือก ด้าย ไม้ไผ่ และสานเสื่อ ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ทอผ้าด้าย ภูมิปัญญาการเลี้ยงผึ้ง ภูมิปัญญาการนวด ในชุมชนมีช่างฝีมือ ได้แก่ ทำหวาน มีด ดาบ ทำเครื่องประดับ ช่างก่อสร้าง ช่างเชื่อม ช่างไม้และช่างปูน ปัญหาของชุมชน คือ ปัญหาเสพติด

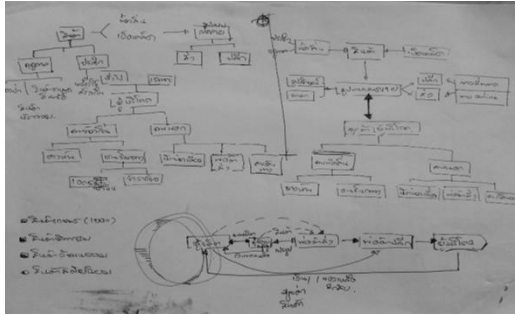
4.1.5 ผลผลิตภัณฑที่ที่น่าสนใจของชุมชน ได้แก่ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวหอมมะลิเม็ดใหญ่ พืช ผัก ผลไม้ อินทรีย์ ผ้าไหม ผ้าด้าย ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ น้ำผึ้ง เครื่องประดับ จิวเวอรี่ การจักสานเครื่องใช้จากวัสดุพลาสติก เชือก ด้าย ไม้ไผ่ การทอเสื่อ การตีหวาน มีด ดาบ ซึ่งปัญหา อุปสรรค ของผลิตภัณฑ์ในชุมชน มีดังนี้ พืช ผัก ผลไม้ อินทรีย์ มีตลาดต้องการมาก แต่สินค้าผลิตไม่พอขาย ผ้าไหม ไม่มีที่หีบที่สอยงาม ขาดงบประมาณในการทอผ้าไหม ผ้าด้าย การผลิตสินค้าขาดความต่อเนื่อง สินค้าไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า เวลาลูกค้าสั่งก็ไม่มี บางทีมีสินค้าแต่ไม่มีลูกค้ามาซื้อ อีกทั้งคนมีฝีมือที่ทำได้เริ่มแก่ตัวลง เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจ ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ คุณภาพจะสู้ท้องตลาดไม่ได้ เพราะปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตเองในปัจจุบันจะใช้ มูลสัตว์ แกลบดำ แกลบเผา ไร่ น้ำหมักชีวภาพ แต่ในท้องตลาดใช้

วัตถุดิบที่เป็นส่วนผสมที่มีคุณภาพดีแต่มีราคาสูง ได้แก่ มูลค่างควาซึ่งมีแร่ธาตุอาหารสูง กากถั่ว การทำเครื่องประดับ จิวเวอรี่ ชาติเงินลงทุน เพราะใช้ทุนเยอะ การจักสานเครื่องใช้จากวัสดุพลาสติก เชือก ด้าย ไม้ไผ่ ชาติตลาดที่จะส่ง ท่อเสื้อชาตวัตถุบพวกฝือ และไม่มีพื้นที่สำหรับปลูกวัตถุบในชุมชน การทอก็ทำแค่ลายปักชัธรรมดา ทำลวดลาย ไม่ได้ การตีชวาน มีด ดาบ ทั้งหมู่บ้านทำคนเดียวไม่มีผู้สืบทอด ในส่วนจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ คือ การทอเสื้อจะมีการ ทอเสื้อแบบโบราณ สามารถทำผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย เช่น เสื้อพับ แจกกัน ถาดรองแก้ว รองจาน ม่าน มู่ลี่ ผ้าด้าย มีลายเป็นเอกลักษณ์ ทำผ้าขนหนู ผ้าพันคอ ผ้าไหมมีลายผ้าเป็นเอกลักษณ์ของเขมรขายในตลาดสินค้า O-TOP เป็น งานฝีมือที่ชุมชนทำเอง การตีชวาน มีด ดาบ วัสดุใช้เหล็กแทนบที่มีคุณภาพ ส่งทำได้มีความสวยงาม ไม่เหมือนใคร



รูปที่ 2 ผลิตภัณฑ์ชุมชน เครื่องประดับ เสื้อ

4.1.6 การผลิต ห่วงโซ่มูลค่า และระบบตลาด ในพื้นที่ตำบลบัวทอง ตำบลบัวทองส่วนมาก จะผลิตสินค้า เกษตรมากที่สุด รองลงมาเป็นสินค้าหัตถกรรม สินค้าวัฒนธรรม และสินค้าสมัยนิยม ช่องทางสินค้าไปยังผู้บริโภค มี 4 ช่องทางคือ 1) จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค 2) จากผู้ผลิตไปยังพ่อค้าปลีกและไปสู่ผู้บริโภค 3) จากผู้ผลิตไปยังพ่อค้าส่ง พ่อค้าปลีกและไปสู่ผู้บริโภค 4) จากผู้ผลิตไปยังผู้จัดหา พ่อค้าส่ง พ่อค้าปลีกและไปสู่ผู้บริโภค ช่องทางจากผู้ผลิตไป ยังผู้บริโภค โดยการขายในบ้าน รถเร่ ออกขายตามงาน บู๊ท ขายตามตลาดนัด สำหรับตลาดนัดในบริเวณที่ใกล้ตำบล บัวทอง ดังนี้ วันอาทิตย์ จะมีที่ตำบลบ้านยาง (ระยะห่าง 5 กิโลเมตร) ตำบลบ้านด่าน (ระยะห่าง 7 กิโลเมตร) ตลาด เขาะกราว (ระยะห่าง 14 กิโลเมตร) วันอังคาร จะมีที่หน้าวัดบ้านบัวทอง (ระยะห่าง 1 กิโลเมตร) หน้าโรงพยาบาล บุรีรัมย์ (ระยะห่าง 15 กิโลเมตร) วันพุธ จะมีที่หน้าวัดบ้านบัวทอง (ระยะห่าง 1 กิโลเมตร) หน้าอำเภอเมืองบุรีรัมย์ (ระยะห่าง 15 กิโลเมตร) วันพฤหัสบดีจะมีที่ตำบลบ้านยาง (ระยะห่าง 5 กิโลเมตร) ตำบลบ้านด่าน(ระยะห่าง 7 กิโลเมตร) หน้าพาณิชย์จังหวัด (ระยะห่าง 16 กิโลเมตร) วันศุกร์จะมีที่ตำบลบ้านยาง (ระยะห่าง 5 กิโลเมตร) วันเสาร์จะมี ที่ตลาดเขาะกราว (ระยะห่าง 14 กิโลเมตร)



รูปที่ 3 การผลิต ห่วงโซ่มูลค่า และระบบตลาด

4.2 ผลการศึกษา รูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

การกำหนดตลาดเป้าหมาย (STP Marketing) 1) Segmentation : การแบ่งส่วนตลาด กลุ่มที่จะมาเป็นลูกค้า ประกอบด้วย 1.1) คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลบัวทอง เป็นคนชั้นกลาง 1.2) คนที่อาศัยอยู่นอกชุมชนตำบลบัวทอง คนเดินทางสัญจรผ่านถนนเส้นหลัก 219 นักท่องเที่ยว คนในชุมชนใกล้เคียง ช่างราชการในพื้นที่ นักศึกษาวิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ และพ่อค้าส่ง 2) Targeting : การเลือกตลาดเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย คือ คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลบัวทอง คนเดินทางสัญจรผ่านถนน 219 3) Positioning : การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ จะเป็นตลาดที่ไม่ใช่สถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าอย่างเดียว แต่เป็นพื้นที่เปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางของชุมชน ที่มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น ลานออกกำลังกาย การแสดงพื้นบ้าน การแสดงของเยาวชน การนำเสนอภูมิปัญญาชุมชน

ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) 1) Product : สินค้าจัดให้มีหลากหลาย ไม่ซ้ำกัน สินค้าหลักจะเป็นสินค้าชุมชน พวกสินค้าเกษตร สินค้าหัตถกรรม สินค้าวัฒนธรรม สินค้าสมัยนิยม สินค้าในท้องถิ่นตามฤดูกาลและนอกฤดูกาล โดยสินค้าต้องมีคุณภาพ เอกลักษณ์ แปลกใหม่ และมีการสร้างมาตรฐานร่วมกันของสินค้า 2) Price : ราคา เป็นธรรม เหมาะกับเศรษฐกิจในชุมชน 3) Place : ช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นรูปแบบ การค้าปลีก การค้าส่ง ตลาดออนไลน์ ลักษณะตลาด เป็นตลาดประจำ ตลาดชั่วคราว ปรับปรุงทัศนียภาพให้มองเห็นได้ง่าย มีการจัดเขต (ZONE) จัดระเบียบตลาดให้เป็นระบบ เช่น พื้นที่ซื้อขายไม่ให้ปะปนกัน มีพื้นที่จอดรถ 4) Promotion : ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายใช้ รถแห่เคลื่อนที่ ป้ายประชาสัมพันธ์ เว็บเพจ ขอความร่วมมือจังหวัดบุรีรัมย์ช่วยประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัด หอการค้าจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด

การบริหารจัดการตลาดชุมชน (Community Market Management) 1) การวางแผน มีการบริหารตลาดร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง ผู้นำชุมชน 15 หมู่บ้าน ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ผลิตสินค้า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลและวิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ซึ่งคณะทำงานต้องจัดประชุมเพื่อปรับปรุงแก้ไขตลาดอย่างสม่ำเสมอ 2) การจัดองค์กร คณะทำงานแบ่งเป็น 2 คณะ คือ 2.1) คณะทำงานดำเนินการจัดตั้งตลาด ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง ผู้นำชุมชน 15 หมู่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ และผู้จำหน่ายสินค้า 2.2) คณะทำงานบริหารตลาดประกอบด้วย ผู้ผลิตสินค้าและผู้จำหน่ายสินค้าในตลาด 3) การดำเนินงาน โดยมี 3.1) มีการจัดโซน พื้นที่ขายชุด 3.2) มีรายชื่อผู้จำหน่ายสินค้า 3.3) จัดตั้งกฎ กติกา ร่วมของตลาด 3.4) มีสัญลักษณ์ (LOGO) ของตลาดพิมพ์บนเสื้อ หรือผ้ากันเปื้อน 3.5) มีระบบการออมของกลุ่ม 3.6) มีระบบสาธารณูปโภค น้ำ ไฟฟ้า 3.7) สิ่งอำนวยความสะดวก ถังขยะ ห้องสุขา ลานจอดรถลูกค้า ลานจอดรถผู้ค้า พนักงานดูแลการจอดรถ 3.8) การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผ่านช่องทาง เฟสบุ๊ค

ไลน์ ป้ายตลาด รถแห่ วิทย์ 4) การควบคุม ติดตาม และประเมินผล โดยการ 4.1) มีการตรวจสอบยอดขายสินค้า ทุกครั้ง 4.2) มีการตรวจสอบจำนวนผู้บริโภคที่มาซื้อสินค้า 4.3) สอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มาซื้อสินค้า รูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทองให้เกิดความยั่งยืน มี 2 รูปแบบ คือ

1) ตลาดประจำ

1.1) ร้านจำหน่ายสินค้าส่ง สินค้าปลีก ที่เป็นของฝาก ของที่ระลึก มีการรวมสินค้าของฝากจาก จังหวัดบุรีรัมย์มารวมอยู่ในที่เดียวกันทำเป็น พื้นที่ยุทธศาสตร์ “ทางผ่านอีสานเหนือ อีสานใต้” โดยประสานงานกับ ประชาสัมพันธ์จังหวัด ท้องเที่ยวจังหวัด ในการให้รถทัวร์มาจอด เพื่อจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว

1.2) ร้านจำหน่ายพันธุ์ไม้ และสินค้าเกษตรอินทรีย์

1.3) สร้างห้องแถวถาวร จำนวน 15 ถอก และให้หึ่ง 15 หมู่บ้าน นำสินค้าของตนเองมาจำหน่าย โดยให้มีตัวแทนหมู่บ้านออกมาอยู่ประจำ

1.4) สร้างห้องแถวถาวร ให้พ่อค้า แม่ค้า มาเช่าพื้นที่จำหน่ายสินค้า

2) ตลาดชั่วคราว

2.1) ตลาดนัด ที่ขายสินค้าทั่วไป โดยเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญดำเนินการ เปิดช่วงบ่าย สัปดาห์ ละ 1-2 วัน

2.2) ตลาดนัด ที่ขายสินค้าทั่วไป โดยองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนร่วมกันดำเนินการ เปิด ช่วงบ่าย สัปดาห์ละ 1-2 วัน

2.3) ตลาดขายส่งเฉพาะผลผลิตอินทรีย์ สัปดาห์ละ 1 วัน

2.4) ตลาดเฉพาะกิจ (Event) เปิดเมื่อมีกิจกรรม โดยเลือกจัดวันสำคัญที่มีการประชุมในพื้นที่

5. อภิปรายผลและสรุปผล

จากผลการวิจัย เพื่อการพัฒนาแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) บริบทชุมชนด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่ มูลค่า และระบบตลาด ในพื้นที่ตำบลบัวทอง

โดยทั่วไปบริบทชุมชน ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่มูลค่า และระบบตลาด ในพื้นที่ตำบลบัวทอง มีความพร้อม สามารถนำไปสู่การฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบล บัวทองให้เกิดความยั่งยืนได้ เป็นต้นว่า ด้านกายภาพ มีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร ด้าน ชีวภาพมีป่าที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์และยังคงอุดมสมบูรณ์ ด้านเศรษฐกิจชุมชนมีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย เช่น กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มทอผ้าด้าย กลุ่มเลี้ยงวัวพื้นบ้าน กลุ่มเกษตรผสมผสานปลอดสารพิษ และ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ด้านสังคมมีสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ระดับระดับก่อนปฐมวัย จนถึงระดับ อนุปริญญา ตำบลบัวทองมีกลุ่มชาติพันธุ์ อาศัยอยู่ร่วมกัน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย เขมร ไทย ลาว และส่วย ซึ่งมี ภูมิปัญญาที่โดดเด่นแตกต่างกัน เป็นต้นว่า การทำเกษตรอินทรีย์ หมอดินอาสา การขยายพันธุ์ไส้เดือนฝอยในการ กำจัดแมลงศัตรูพืช การทอผ้า การทอเสื่อ และการจักสาน มีช่างฝีมือโบราณ ได้แก่ การทำขวาน มีด ตาบ ทำเครื่อง ประดับ และช่างไม้ ด้านผลิตภัณฑ์ตำบลบัวทอง มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่น่าสนใจหลายชนิด ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดให้ มีมูลค่าเพิ่มได้ ในส่วนระบบตลาดมีช่องทางกระจายสินค้าหลายช่องทาง ตลาดที่จำหน่ายสินค้ามีหลายแหล่ง ซึ่งใน การศึกษาบริบทชุมชน เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาชุมชนว่า การที่จะพัฒนาใดๆ ก็ตาม จะต้อง เข้าใจภูมิสังคม หรือการพัฒนาตามภูมิสังคม คือ ก่อนที่จะดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาใดๆ ในชุมชน ต้องทำ

การศึกษาทำความเข้าใจชุมชนก่อนเป็นอันดับแรก (ยศ บริสุทธิ์. 2558 : 67) และสอดคล้องกับ แนวคิดความยั่งยืนว่าในการพัฒนาแบบยั่งยืน ควรคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า หรือผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548 : 17-22) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขจรเกียรติ ศรีลา และ จิตรลดา ไชยะ (2559 : 99-110) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนสู่ความยั่งยืน ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาชุมชนตลาดสด 1 2 3 เขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่นพบว่าแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมชุมชนตลาดสด 1 2 3 นั้น ควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านสังคม และเศรษฐกิจตามลำดับ อย่างไรก็ตามจะต้องบูรณาการทั้ง 3 ด้านอย่างสมดุล จึงจะสามารถนำพาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตพร หัวใจเจริญ (2558 : 28-42) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงเพื่อการคงอยู่ของตลาดชุมชนริมน้ำบริเวณริมแม่น้ำท่าจีน กรณีศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและโครงสร้างการคงอยู่ของตลาดชุมชนริมน้ำ จำเป็นต้องประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ทั้งด้านพื้นที่ ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้าน การเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพียงเพื่อให้ทราบถึงบริบทชุมชน ด้าน กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ การผลิต ห่วงโซ่มูลค่า และระบบตลาด ในพื้นที่ตำบลบัวทอง โดยยังไม่ได้ทำการศึกษาวิจัยในเชิงลึกเกี่ยวกับ สินค้า ผลิตภัณฑ์ในชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพต่างๆในชุมชนในด้านการตลาด ซึ่งจะต้องศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน ในการดึงดูด ผู้บริโภค ให้เข้ามาซื้อสินค้าต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของจันทร์เพชร แสงวงศ์ และเสรี พิจิตรศิริ (2554 : 67-77) ได้ศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาตลาดริมน้ำดอนหวาย ผลการศึกษาพบว่า ตลาดริมน้ำดอนหวาย มีความพร้อมในด้านของชุมชน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และส่วนผสมทางการตลาด ที่นำเข้ามาใช้เพื่อเป็นดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมบรรยากาศ วิถีชีวิตของชุมชน ที่คงอนุรักษ์ความเป็นตลาดน้ำไว้ อาหารพืชผัก ผลไม้ เป็นสิ่งดึงดูดใจ

2) รูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน ตำบลบัวทอง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

รูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทองมี 2 รูปแบบคือ 1) ตลาดประจำได้แก่ 1.1) ร้านขายสินค้าของฝาก ของที่ระลึก 1.2) สร้างห้องแถวเช่าพื้นที่ขาย 1.3) ร้านขายพันธุ์ไม้ สินค้าเกษตรอินทรีย์ 2) ตลาดชั่วคราวได้แก่ 2.1) ตลาดเฉพาะกิจ (Event) เปิดเฉพาะเมื่อมีกิจกรรม 2.2) ตลาดนัดให้เอกชนที่มีความเชี่ยวชาญดำเนินการ 2.3) ตลาดนัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนร่วมกันบริหารจัดการ รูปแบบที่ได้พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีการกำหนดตลาดเป้าหมาย (STP Marketing) ประกอบด้วย S : Segmenting หรือการแบ่งส่วนตลาด T : Targeting หรือการกำหนดเป้าหมายตลาดและ P : Positioning หรือการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ แนวคิดทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่ (Place) และการส่งเสริมการขาย (Promotion) แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน (planning) การจัดองค์กร (organizing) การสั่ง / การนำ (leading) และการควบคุม ติดตาม (controlling) หรือการประเมินผล (evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงทิพย์ จันทร์อ่วม (2559 : 51-72) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการตลาดอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่ศึกษา แนวทางการพัฒนาการตลาดตามส่วนประสมการตลาดบริการ (7 P's) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ภูมิทัศน์ และที่นั่งพักผ่อน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ขยิษฐ์ ศรีสุรราช (2554 : 194-223) ได้ศึกษาแนวทางการฟื้นฟูตลาดเก่า : กรณีศึกษาตลาดฉัตรไชย อ. หัวหิน จ. ประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการฟื้นฟูตลาดฉัตรไชยที่เหมาะสมในขั้นแรก 3 ส่วนหลักๆ คือ 1) คงรูปแบบการใช้งานของตลาดฉัตรไชยให้เป็นแหล่งขายสินค้าเมืองหัวหินต่อไปและทำการซ่อมแซมรักษาอาคารตลาดเจ็ดโค้งที่มีคุณค่าไว้ 2) สร้างพื้นที่ใช้งาน และการบริหารจัดการทางกายภาพที่เหมาะสมตามความต้องการของผู้ใช้งาน ถูกต้องตามมาตรฐานการออกแบบตลาดและกฎหมาย 3) ดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้า

มาเป็นกลุ่มลูกค้าหลักอีกกลุ่มหนึ่ง โดยการเพิ่มพื้นที่ใช้งาน และกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการ ของนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นในกระบวนการพัฒนารูปแบบผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายสินค้าที่เคยมาจำหน่ายสินค้าในตลาดชุมชนตำบลบัวทอง กลุ่มที่สอง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง ที่เป็นเจ้าของตลาดชุมชนตำบลบัวทองโดยตรง กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มผู้บริโภคที่เคยมาซื้อสินค้า ในตลาดชุมชนตำบลบัวทอง เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น เป็นการสร้างฉันทามติ เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้น ช่วยให้เกิดผลทางปฏิบัติ (อรทัย ก๊กผล. 2549 : 11) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติญาณ์ ศรเกษตริณ นางเยาว์ ชัยทอง ชูลีพร เอกรัตน์ บุปผา กิตติพิพัฒน์ (2555 : 98-110) ได้ศึกษา การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาตลาดสด ตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดน่าซื้อ : กรณีศึกษาตลาดสดกอบกาญจน์ ต.ตลาด อ. เมือง จ. สุราษฎร์ธานี ผลการดำเนินการวิจัยนี้ ได้มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ เจ้าของตลาด กรรมการตลาด เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเทศบาล ผู้บริโภค อาสาสมัครสาธารณสุข และทีมผู้วิจัย ทำให้เกิดผลลัพธ์ของการพัฒนา คือ มีความ

ก้าวหน้าใน ด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยอาหาร และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และการพัฒนาตลาดสดน่าซื้อจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยให้ตลาดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้มองเห็นภาพของ รูปแบบการฟื้นฟูตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ให้เกิดความยั่งยืน อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีความชัดเจนมากขึ้น ควรนำไปทดสอบโดยการปฏิบัติ และค้นหาข้อเท็จจริงว่ารูปแบบที่ได้นำไปใช้ได้ผลหรือไม่ อาจใช้วิธี การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ที่เป็นกระบวนการ เป็นพลวัต (Dynamic Process) เริ่มจากวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต การสะท้อนผลและวางแผนใหม่เป็นเกลียว ปฏิสัมพันธ์ นำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป

2. ในการวิจัยการฟื้นฟูตลาดชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ควรศึกษาบริบทของชุมชนเพื่อหาจุดดึงดูด ให้คนมาที่ตลาด

- 3 เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน ควรสร้างจุดเด่นเกี่ยวกับสินค้า ผลิตภัณฑ์ในชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ให้ทุนสนับสนุนประจำปี 2561 และขอขอบคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง ผู้นำชุมชน ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายสินค้า หรือผู้บริโภค ในตลาดชุมชน ตำบลบัวทอง และชาวบ้านชุมชนตำบลบัวทองที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กฤตพร หัวเจริญ. (2558, กรกฎาคม-ธันวาคม). “การเปลี่ยนแปลงเพื่อการคงอยู่ของตลาดชุมชนริมแม่น้ำบริเวณริมแม่น้ำท่าจีนกรณีศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร.” วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. ฉ. 21 : 28-42.

ขจรเกียรติ ศรีลา และ จิตรลดา ไชยะ. (2559, กันยายน). “แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนสู่ความยั่งยืนทาง

- เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ชุมชนตลาดสด 1 2 3 เขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น.” การประชุมวิชาการ “มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 12 : 99-110. เครย์ตัน, เจมส์ แอล. (2551). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน : การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม**. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์, ธิวิไล บุรีกุล และเมธิดา พงษ์ศักดิ์ศรี. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2546). **ระบบงบประมาณและการจัดการแบบมุ่งผลสำเร็จในภาครัฐ : ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทร์เพชร แสงวงศ์ และ เสรี พิจิตรศิริ. (2554, เมษายน-มิถุนายน). “กลยุทธ์การพัฒนาตลาดริมน้ำดอนหวาย.” **วารสารการบริหารท้องถิ่น**. ฉ. 2 : 67-77.
- ชินันท์ ศรีสุราษ. (2554). **แนวทางการฟื้นฟูตลาดเก่า: กรณีศึกษา ตลาดฉัตรไชย อ. หัวหิน จ. ประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดวงทิพย์ จันทร์อ่วม. (2559, สิงหาคม). “แนวทางการพัฒนาการตลาดอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.” **วารสารร่วมพลัง มหาวิทยาลัยเกริก**. ฉ. 2 : 51-72.
- ธิวิไล บุรีกุล และคณะ. (2551). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน : การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2556). **การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย**. กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2556). **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน**. คณะเศรษฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : เพรสแอนด์ ดีไซน์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). **กระบวนการและ เทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยศ บริสุทธิ์. (2558). **การศึกษาชุมชน : แนวคิดฐานการวิจัย และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อติญาณ ศรีเกษตริน นางเยาว์ ชัยทอง สุสิทธิ์ เอกรัตน์ บุปผา กิตติพิพัฒน์. (2555, พฤษภาคม-สิงหาคม). “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาตลาดสด ตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดน่าซื้อ : กรณีศึกษาตลาดสดกอบกาญจน์ ต.ตลาด อ.เมือง จ. สุราษฎร์ธานี.” **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**. ฉ. 2 : 98-110.
- อรรถัย กักผล. (2549). **การมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2552). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น**. นนทบุรี : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

คุณค่าทางวิชาการ

1. เป็นการวิจัยที่จะก่อให้เกิด “เกิดองค์ความรู้” ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง นักวิชาการ หน่วยงาน และชุมชน ในการทำให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง คนในชุมชนตำบลบัวทองมีรายได้เพิ่มขึ้น
2. ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปศึกษาทบทวน และดำเนินการพัฒนาตลาดชุมชนตำบลบัวทอง ได้อย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความยั่งยืน
3. ชุมชนแห่งอื่นๆ สามารถศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์การทำวิจัย ของตลาดชุมชนตำบลบัวทองเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ปรับใช้ หรือเลือกใช้ ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองได้